

Sygn. akt I UK 396/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 kwietnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)
SSN Zbigniew Hajn (sprawozdawca)
SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania W. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 17 kwietnia 2014 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 marca 2013 r.,

- 1. oddała skargę kasacyjną,**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa (kasa Sądu Apelacyjnego) na rzecz adwokata M. C. tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powódce 120 (sto dwadzieścia) zł, podwyższoną o stawkę podatku od towarów i usług.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 27 czerwca 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił przyznania ubezpieczonej W. L. prawa do renty na dalszy okres po 31 marca 2011 r., ponieważ komisja lekarska ZUS orzeczeniem z 21 czerwca 2011 r. uznała, że jest ona zdolna do pracy.

Wyrokiem z dnia 1 marca 2012 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. oddalił odwołanie W. L.

Wyrokiem z 20 marca 2013 r., zaskarżonym rozpoznawaną skargą kasacyjną, Sąd Apelacyjny na skutek apelacji ubezpieczonej oddalił apelację.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny wskazał, że spór w rozstrzyganej sprawie dotyczył prawa do dalszego pobierania renty na podstawie art. 57 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), przy czym sprowadzał się do oceny, czy ubezpieczona W. L., ur. 25 lipca 1959 r., mająca wyuczony zawód krawcowej, pracująca jako tkacz, pokojowa, monter obwodów magnetycznych i opiekunka domowa, pobierająca w okresie od 17 grudnia 2005 r. do 31 marca 2011 r. rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy, nadal jest osobą niezdolną do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 1 tej ustawy, czyli czy całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje jej odzyskania po przekwalifikowaniu. W ocenie Sądu Apelacyjnego dla wyjaśnienia tego zagadnienia Sąd pierwszej instancji właściwie przeprowadził postępowanie, dopuszczając dowód z opinii biegłych lekarzy sądowych z zakresu neurologii i ortopedii (dwóch zespołów) oraz dodatkowo chorób wewnętrznych a także specjalistów z zakresu psychiatrii i psychologii, prawidłowo ustalił okoliczności faktyczne oraz dokonał trafnej oceny zebranego materiału wyciągając słuszne wnioski końcowe.

Sąd Apelacyjny podzielił zarówno ustalenia faktyczne, jak i ocenę końcową dokonaną przez Sąd pierwszej instancji. Wskazał jedynie, że w związku z przedstawieniem przez skarżącą dowodów potwierdzających przebycie przez nią zabiegów artroskopowego usunięcia łąkotki przyśrodkowej kolana lewego w czerwcu 2012 r. i artroskopii stawu barku prawego w październiku 2012 r., a także wyniku badania MRI barku prawego z 31 stycznia 2012 r., które nie było znane

biegłym wydającym opinię w dniu 24 stycznia 2012 r., Sąd Apelacyjny uznał za celowe uzupełnienie postępowania poprzez przeprowadzenie dowodu z opinii uzupełniającej specjalistów z zakresu ortopedii i neurologii. Dowód ten nie dał jednak podstaw do dokonania odmiennej oceny stanu zdrowia powódki pod kątem istnienia niezdolności do pracy aniżeli uczynił to Sąd Okręgowy. Biegli po zapoznaniu się z przedłożoną przez skarżącą dokumentacją medyczną podtrzymali swoją opinię z 24 stycznia 2012 r. Ich zdaniem ubezpieczona po 1 kwietnia 2011 r. nie była nadal częściowo niezdolna do pracy.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że wnioski końcowe zawarte w wydanych opiniach (przy uwzględnieniu opinii uzupełniającej z 30 stycznia 2013 r.) w pełni zasługiwały na uwzględnienie. Zostały one bowiem sporządzone przez lekarzy właściwych specjalności (adekwatnych do schorzeń występujących u skarżącej), po zapoznaniu się przez nich z całością zebranej dokumentacji lekarskiej i przeprowadzeniu bezpośrednich badań ubezpieczonej, zawierają fachowe, logiczne i przekonujące uzasadnienia. Podkreślił, że wszyscy wskazani specjaliści byli zgodni, że skarżąca nie jest nadal (po 1 kwietnia 2011 r.) częściowo niezdolna do pracy.

Sąd Apelacyjny za bezzasadny uznał też zarzut ubezpieczonej dotyczący nieważności postępowania. Jego zdaniem twierdzenie skarżącej o pozbawieniu możliwości obrony swych praw nie znajduje żadnego potwierdzenia.

W skardze kasacyjnej powódka zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie według norm przepisanych na rzecz pełnomocnika powódki kosztów pomocy prawnej przyznanej powódce z urzędu, nieopłaconej w całości ani w części.

Powódka zarzuciła wyrokowi Sądu drugiej instancji:

- naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w zakresie: (-) art. 57 oraz art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez pominięcie ekonomicznego aspektu niezdolności do pracy polegające na zaniechaniu uwzględnienia obiektywnej niemożliwości podjęcia zatrudnienia zgodnego z wiekiem i poziomem posiadanych kwalifikacji, zdolnościami

psychofizycznymi, umiejętnościami skarżącej pomimo tego, że stwierdzone u niej schorzenia uniemożliwiają podjęcie pracy, którą przy uwzględnieniu aspektu socjalno - ekonomicznego wyrażającego się w uwzględnieniu wieku skarżącej oraz nabytych i posiadanych kwalifikacji do wykonywania poszczególnych czynności, byłaby w stanie po okresie przerwy w ich wykonywaniu podjąć aby zapewnić sobie wystarczające środki do życia; (-) art. 12 ust. 3 w związku z art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że skarżąca nie jest częściowo niezdolna do pracy, gdyż nie utraciła zdolności do pracy na ogólnym rynku pracy;

- naruszenie przepisów postępowania w sposób, który miał istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: (-) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 241 i art. 382 k.p.c., przez niewyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności oraz przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów wynikające z nieuwzględnienia charakteru pracy skarżącej i wpływu dolegliwości spowodowanych schorzeniami na dalszą możliwość wykonywania zatrudnienia zgodnego z posiadanymi kwalifikacjami oraz uwzględnieniu wpływu tak podjętej pracy na dalszy stan zdrowia skarżącej; (-) art. 227 k.p.c. w związku z art. 217 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez brak rozpoznania przez Sąd istotnych okoliczności związanych z ustaleniem, czy skarżąca w każdym z aspektów, które brane winny być pod rozwagę przez sąd w myśl „art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS”, jest osobą zdolną do pracy; (-) art. 232 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez nieprzeprowadzenie na rozprawie dowodu z uzupełniającej ustnej opinii biegłych w sytuacji, gdy ich ustalenia były przez skarżącą kwestionowane, a wątpliwości z tego wynikające nie zostały wyjaśnione.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlega oddaleniu, ponieważ nie ma uzasadnionych podstaw.

Powódka skargę kasacyjną oparła na obydwu podstawach wymienionych w art. 398³ § 1 k.p.c. W pierwszej kolejności należy odnieść się zatem do zarzutów naruszenia przepisów postępowania i zbadać, czy mogły mieć one istotny wpływ na

wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2006 r., II UK 156/05, LEX nr 1001299; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2010 r., I UK 215/09, LEX nr 577815). W ocenianej sprawie zarzuty skargi kasacyjnej, dotyczące tej podstawy, dotyczyły ustalenia faktów, w tym zakwestionowania braku dopuszczenia na rozprawie dowodu z ustnej opinii biegłych, w sytuacji, gdy ich ustalenia były przez skarżącą kwestionowane, a wątpliwości z tego wynikające zdaniem skarżącej nie zostały wyjaśnione. Zauważyć należy, że w toku postępowania przeprowadzone zostały wszystkie dowody dla wyjaśnienia spornej okoliczności w postaci stanu zdrowia ubezpieczonej i jego oceny, dlatego też nieprzeprowadzenie dowodu z uzupełniającej ustnej opinii biegłych, nie miało wpływu na jego przebieg. W celu wyjaśnienia tej okoliczności Sąd pierwszej instancji dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy sądowych z zakresu neurologii i ortopedii (dwóch zespołów), chorób wewnętrznych i specjalistów z zakresu psychiatrii i psychologii. Ponadto sąd odwoławczy uzupełnił postępowanie przez przeprowadzenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłych z zakresu ortopedii i neurologii. W sporządzonych opiniach biegli jednoznacznie i zgodnie stwierdzili, że ubezpieczona nie jest w dalszym ciągu, po 1 kwietnia 2011 r., częściowo niezdolna do pracy. W związku z powyższym nie zostało skutecznie podważone ustalenie sądu, oparte na przeprowadzonych dowodach, że ubezpieczona, mimo rozpoznanych schorzeń, jest po 1 kwietnia 2011 r. zdolna do pracy.

Sąd Najwyższy nie podzielił również podnoszonych przez skarżącą zarzutów naruszenia prawa materialnego. Jednym z warunków uprawniających do renty z tytułu niezdolności do pracy, określonym w art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), jest niezdolność do pracy, która stanowi w sprawie kluczową kwestię z punktu widzenia podstaw skargi kasacyjnej. Ocena, czy ubezpieczona spełnia warunki nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, zależy zatem od ustalenia, czy jest ona niezdolna do pracy.

Pojęcie niezdolności do pracy w rozumieniu wskazanej ustawy definiuje jej art. 12 ust. 1, zgodnie z którym niezdolna do pracy w rozumieniu ustawy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu

naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Całkowicie niezdolna do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy (art. 12 ust. 2), a częściowo niezdolna do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji (art. 12 ust. 3). Art. 13 ust. 1 cytowanej ustawy stanowi natomiast, że przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy uwzględnia się: stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji (pkt 1); możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne (pkt 2) (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2010 r., I UK 215/09, LEX nr 577815). Wskazany wyżej przepis odnosi się zatem do oceny stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy. Przewidziane w art. 13 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wyżej wskazane przesłanki, odnoszą się zatem tylko do ustalania stopnia lub trwałości niezdolności do pracy. W związku z tym nie mają one znaczenia, gdy aspekt biologiczny (medyczny) wskazuje na zachowanie zdolności do pracy. Obiektywna możliwość podjęcia dotychczasowego lub innego zatrudnienia, zgodnie z poziomem kwalifikacji, wykształcenia, wieku i predyspozycji psychofizycznych może być zatem brana pod uwagę tylko wtedy, gdy ubiegający się o rentę jest niezdolny do pracy z medycznego punktu widzenia, gdyż oba te aspekty medyczny (biologiczny) i socjalny (ekonomiczny) muszą występować łącznie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lipca 2012 r., II UK 329/11, LEX nr 1265567; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 675/98, OSNAPiUS 2000 nr 16, poz. 624; por. też wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 11/03, LEX nr 585793; z dnia 18 maja 2006 r., II UK 156/05, LEX nr 1001299; z dnia 8 maja 2012 r., II UK 236/11, M.P.Pr. 2012 nr 9, s. 494-495).

Natomiast powoływany w uzasadnieniu skargi wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2008 r., I UK 356/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 238, czy też np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2011 r., I UK 407/10, LEX nr 1084701,

odnoszą się do częściowej niezdolności do pracy. Wynika z nich, że ocena częściowej niezdolności do pracy w zakresie dotyczącym naruszenia sprawności organizmu i wynikających stąd ograniczeń możliwości wykonywania pracy wymaga z reguły wiadomości specjalnych, natomiast ostateczna ocena, czy ubezpieczony jest częściowo niezdolny do pracy musi uwzględniać zgodnie z art. 12 ust. 1 i 3 oraz art. 13 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS także inne elementy, w tym zwłaszcza poziom kwalifikacji ubezpieczonego, możliwości zarobkowania w zakresie tych kwalifikacji, możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne. Takich zasad nie można jednak stosować do sytuacji, gdy ubezpieczony jest zdolny do pracy z medycznego punktu widzenia, a więc gdy nie jest spełniony aspekt medyczny (biologiczny). Gdyby przyjąć inaczej, to w takiej sytuacji renta z tytułu niezdolności do pracy stałaby się w rzeczywistości świadczeniem podobnym do zasiłku dla bezrobotnych.

Kwestia, czy ubezpieczona z powodu naruszenia sprawności organizmu utraciła całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej została rozstrzygnięta przez Sądy obu instancji w oparciu o opinie biegłych lekarzy, z których wynikało, że wnioskodawczyni nie jest obecnie osobą niezdolną do pracy, a zatem nie przysługuje jej renta z tytułu niezdolności do pracy z uwagi na niespełnienie przesłanki z art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku stanowi, dokonane istotne w sprawie ustalenie, że ubezpieczona jest zdolna do pracy. To wiążące Sąd Najwyższy ustalenie uzasadnia wniosek, że ubezpieczona nie utraciła w znacznym stopniu zdolności do pracy, nie ma więc podstawy uznania jej za osobę częściowo niezdolną do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a to oznacza, że Sąd drugiej instancji, wbrew podniesionemu w skardze zarzutowi, dokonał właściwej wykładni i prawidłowo nie zastosował tego przepisu do wnioskodawczyni.

Wobec powyższego rozpoznawana skarga kasacyjna podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym rozstrzygnięto po myśli § 19 i

20 w związku z § 13 ust. 4 pkt 2 w związku z § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j.: Dz.U. z 2013 r., poz. 461).